

1. 10. 2020

Sál Muzea města Ústí nad Labem

Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně

Irena Troupová – soprán

Marek Štilec – dirigent

Hans Krása: Symphonie für kleines Orchester / Symfonie pro malý orchestr

Pastorale

Marsch / Pochod

Läusesucherinnen / Hledačky vší

L. van Beethoven: Symfonie č. 1 C dur op. 21

Adagio molto – Allegro con brio

Andante cantabile con moto

Menuetto. Allegro molto e vivace

Adagio – Allegro molto e vivace

Hans Krása (1899–1944) pocházel z česko-německé asimilované židovské rodiny, komponovat začal už v raném věku. Skladbu snad studoval soukromě u Gerharda Keusslera, údajné stadium u Alexandra Zemlinského nelze doložit. Jako skladatel debutoval v rámci cyklu Filharmonických koncertů orchestru Nového německého divadla v Praze, který pod Zemlinského taktovkou 20. května 1921 uvedl Krásovy Orchestrální grotesky na texty Christiana Morgensterna. V sezóně 1922/23 studoval Krása v Paříži u Alberta Roussela, kde koncem roku 1922 vznikla Symfonie pro malý orchestr. První dvě věty zazněly 24. dubna 1923 v Théâtre des Champs-Élysées pod taktovkou Waltera Strarama, jemuž je skladba věnována, třetí, vokální větu na báseň Charlese Rimbauda „Hledačky vší“ nestačil zřejmě Krása do termínu koncertu zinstrumentovat; Krása komponoval původně na francouzský text, zvolil však nakonec německý překlad Maxe Broda a orchestrální složku bylo třeba přizpůsobit. Roku 1926 bylo dílo uvedeno na festivalu Mezinárodní společnosti pro soudobou hudbu v Curychu a následujícího roku v Praze, rovněž bez vokální věty; je tedy otázka, zda se skladatel nerozhodl ponechat skladbu pouze dvouvětou. Krása ke skladbě uvedl, že v Pastorale jde o „výraz subjektivního citění skladatele v procesu komponování“ a variační věta nazvaná Pochod „líčí konstantní pohyb rytmického průběhu“. V úplnosti dílo provedl až 16. prosince 1991 Rias Jugendorchester v Berlíně se zpěvačkou

Simone Alex za řízení Israele Yinona. Obsahem Rimbaudovy básně je obraz ošetřovatelek, které horečkou sužovanému nemocnému dítěti vybírají z vlásků vši a utěšují je. Jako protějšek vokálního hlasu vystupují v této větě z orchestrálního podkladu sólové úseky klarinetu, flétny či houslí. Ve třicátých letech zaznamenal Krása výrazný úspěch s operou *Verlobung im Traum* (Zásnuby ve snu), za niž obdržel Československou státní cenu. Napsal scénickou hudbou *Mládí* ve hře Adolfa Hoffmeistera, kterou roku 1935 uvedlo divadlo „D35“ Emila Františka Buriana, a s Hoffmeisterem vytvořil roku 1938 dětskou operu *Brundibár*, jejíž osud je spojen s fenoménem kulturního života v koncentračním táboře v Terezíně, kam byl Krása deportován v srpnu 1942. Podle klavírního výtahu vytvořil v Terezíně novou instrumentaci a v provedení vězňených dětí tam byla opera provedena více než padesátkrát. Mnohé z nich se konce války nedočkaly, Hans Krása byl zavražděn v říjnu 1944 v plynové komoře v Osvětimi.

Symfonická tvorba Ludwiga van Beethovena (1770–1827) byla už záhy po skladatelově smrti vnímána jako mezník ve vývoji orchestrální hudby, vyvrcholení epochy hudebního klasicismu a otevření hudebního myšlení období romantismu. Beethovenovy symfonie dokládají nejen vývoj osobního stylu svého autora, jsou shrnutím výsledků předchozího vývoje a ukazatelem cesty nástupcům. Než posunul vývoj symfonie dál, musel se však Beethoven nejprve vyrovnat se vzory svých předchůdců Haydna a Mozarta. Ještě v rodném Bonnu začal psát symfonickou větu, kterou posléze odložil, a nedokončil ani další symfonický náčrt. K tomuto materiálu se však vrátil a v Symfonii č. 1 C dur op. 21 z roku 1800 jej částečně uplatnil. Haydnův a Mozartův vzor je v symfonii ještě patrný, skladba však už prozrazuje, že se s modelem, který se ustálil v jejich dílech, Beethoven nespokojí. Princip myšlenkové souvislosti všech vět, který v dalších dílech stále hlouběji propracovával, je patrný už zde, a také působivě umístěné typické „provokace“. První věta začíná septakordem a celý pomalý úvod kolem základní tóniny jen krouží, teprve s nástupem hlavního tématu se stabilizuje. Druhá věta je oproti zvyklostem v sonátově formě. Třetí věta sice ještě nese označení menuet, ale charakter hudby už je beethovenské scherzo, které jako označení věty Beethoven poprvé použil v následující symfonii. Finální větu otevírá atypicky opět pomalý úvod. Symfonie č. 1 byla poprvé provedena 2. dubna 1800 ve vídeňském Dvorním divadle divadelním orchestrem při Beethovenově benefičním koncertě a za jeho řízení.

Vlasta Reittererová